

УДК 355.01:784.71(477+470)

СЛОБОДЯНЮК М. А.

<https://orcid.org/0000-0003-2218-0818>

ЛИСЕНКО О. Є.

<https://orcid.org/0000-0002-4003-6433>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.44.2025.77-99>

ВІДОБРАЖЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В МУЗИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

У статті проаналізовано рефлексії російсько-Української війни в українській музичній творчості 2022 – 2024 рр. Методологія ґрунтується на підходах культуральної історії. Використано проблемно-хронологічний та історико-порівняльний методи, контент-аналіз, методи класифікації і періодизації. Наукова новизна полягає у комплексному міждисциплінарному дослідженні вітчизняної поп-музики періоду 2022 – 2024 рр. з точки зору не тільки історичної науки, а й культурології, психології та соціології. На основі широкого кола текстів пісень, авторських анотацій до відеороликів та коментарів глядачів під ними на платформі YouTube проаналізовано еволюцію панівних настроїв авторів пісень та населення України воєнного часу, їх взаємозв'язки, взаємовпливи, особливості та характерні риси. Встановлено, що необхідність згуртування української нації навколо необхідності дати відсіч повномасштабній російській агресії викликала масову появу музичних композицій відповідної тематики. Такі пісні зайняли центральне місце на українській естраді. Патріотичні твори популярних виконавців здійснювали помітний вплив на суспільно-політичні настрої українців, емоційно підтримували стійкість людей в тилу, зміцнювали бойовий дух військовослужбовців. Водночас самі автори пісень залишалися чутливими до суспільних настроїв та подій на фронті, що впливало на тематику і тональність їх творів. За своїм емоційно-інформаційним посилом вітчизняні пісні 2022 – 2024 рр. класифіковані як пісні натхнення, пісні помсти, пісні сатиричні, пісні боротьби, пісні скорботи, пісні ескапізму. Народна популярність і доволі високий художній рівень багатьох музичних творів, присвячених російсько-Українській війні, вже зробили їх частиною героїчного епосу та національного міфу українського народу.

Ключові слова: пісні, Україна, російсько-Українська війна, настрої, YouTube.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна переживає надзвичайно складний період своєї історії. З 2022 р. продовжується широкомасштабна російсько-Українська війна, яка не тільки впливає на

Слободянюк Микола Анатолійович, доктор історичних наук, професор, старший науковий співробітник, Національний музей історії України у Другій світовій війні, м. Київ.

Лисенко Олександр Євгенович, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу воєнно-історичних досліджень, Інститут історії України НАН України, м. Київ.

© Слободянюк М. А., Лисенко О. Є., 2025.

матеріальні умови життя людей, але й залишає глибокий відбиток в душі кожного українця. Тому і перед ученими також стоїть завдання вивчати не лише матеріальні прояви воєнного часу, а й особливості емоційного і ментального стану українців під час російсько-української війни. У цьому випадку важливими є не лише документи та факти, а й їхня художня інтерпретація та інтелектуальна рефлексія. Життєві стратегії, настрої, психологічні травми безпосередніх учасників війни та мирного населення знаходять своє втілення у творах різних галузей культури: образотворчого мистецтва, кінематографу, літератури, музики. Пісенна творчість завжди здійснювала сильний вплив на формування світогляду та практичних дій мільйонів людей. Під впливом аудіовізуальних образів формується асоціативний ряд колективної історичної пам'яті про війну. Пісні виступають провідником історичних наративів, формують поведінкові алгоритми і ментальні стереотипи.

У часи повномасштабного вторгнення росії в Україну українська музика переживає сплеск активності та популярності, оскільки українці виражають свій емоційний стан через пісні, а сам цей вид мистецтва чутливо реагує на зміни громадських настроїв та тенденцій. З одного боку, пісні висловлюють вже сформоване у конкретний час емоційний стан і суспільно-політичну позицію авторів музичних творів та середовища, в якому вони живуть. З іншого боку, у своїх слухачів пісні викликають та посилюють певний психологічний стан, а також впливають на його політичні настрої. Тому, вивчаючи пісенну творчість, ми можемо відслідковувати еволюцію колективних настроїв у суспільстві, а також фіксувати вплив музики на психологічний стан людей. У свою чергу, це допоможе українцям нейтралізувати психологічні травми, спричинені війною. Також необхідно враховувати, що найвищою формою війни є війна когнітивна, яка має за мішень морально-вольові якості противника та власного населення. У цьому контексті роль пісенної творчості як важливого фактора війни важко переоцінити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники давно вивчають взаємовпливи музики та її поціновувачів. У контексті обраної теми ми можемо використати досягнуті надбання, певною мірою використавши їх методологію та результати для порівняння і перенесення на український ґрунт.

Цікаві паралелі ми можемо спостерігати в українському та фінському національному відродженні ХІХ ст., яке починалося зі «збирання спадщини», в тому числі запису й аранжування народних пісень. Після цього, як писав В. Куркела, певна кількість патріотичних пісень була написана самими фенноманами, і поступово склався «канонізований» репертуар, який виконувався на кожному патріотичному зібранні. Кожен, хто навчався у фінській школі, був обізнаний з «central nationalist songs», які входили до програми на всіх ступенях загальної освіти. Кожна «канонічна» пісня мала символічне значення, яке підкреслювало романтичний образ рідного краю, хороброї історії та його бідного і скромного народу (Kurkela, 2012: 367-368). Аналізуючи такі дослідження, ми можемо екстраполювати схожі явища на український національно-визвольний рух як в минулому, так і в сьогоденні.

Чимало паралелей, пов'язаних з музичною творчістю під час Другої світової війни та у сучасному російсько-Українському протистоянні, дозволяє колективна праця «Музика під час Другої світової війни...». У передмові до видання П. Поттер зазначила, що у кожній війні є свої саундтреки і часто музика функціонує як вид зброї. Разом з тим ще під час Першої світової війни музика стала демонструвати ознаки відволікання уваги солдатів і мирного населення від похмурих реалій. Збільшилася кількість ліричних творів, в яких оспівувалося кохання або мирний довоєнний час. Подібні тенденції ми вже можемо спостерігати на українській естраді.

Ця функція ескапізму (втечі від реальності) набула ще більшого значення в період Другої світової війни, з розвитком радіо, аудіо-записів та кіно. Вони наочно продемонстрували людям жахливе обличчя масової загибелі людей, каліцтва та руйнування. Через це, на думку П. Поттер, для багатьох митців стало неприйнятним ідеалізувати війну, як раніше. Саме тому після перемоги над нацизмом зростають антивоєнні настрої. Це відобразилося і на музичній творчості (*Music in World War II*, 2020:2-4).

В Україні дослідження музичної творчості перебуває у фазі становлення. Оскільки сучасна російсько-Українська війна за своїми смислами, масштабами та естетикою нагадує Другу світову, то в історіографічному аналізі ми розглянемо вітчизняні праці, пов'язані з німецько-радянською війною та боротьбою ОУН і УПА.

Дослідниця духовного життя періоду Другої світової війни І. Грідіна переконувала, що «менталітет, умонастрої і психологічні орієнтації людини є самостійним чинником політичного або економічного розвитку, вони впливають на особливості соціальної поведінки і певною мірою визначають механізм ухвалення рішень... Саме тому надзвичайну актуальність та дослідницький інтерес представляють трансформація світосприйняття людей під впливом певної ідеології, адаптація їх до нового життєвого укладу, зміни традиційних і вкорінення нових стереотипів і цінностей» (Грідіна, 2010: 1). І. Грідіна реконструювала духовне життя народу через мовний дискурс, фольклор та сміхову культуру; виявила духовні стратегії виживання людей в екстремальних умовах війни.

Н. Мизак у своїй науково-популярній роботі (Мизак, 2011:4) здійснив аналіз не тільки пісенної творчості членів ОУН і УПА, а й їх поезії, листів, публіцистики, колядок, малюнків, марок, вишивок та сувенірів. Завдяки матеріалам етнографічних експедицій студентів Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова на Прикарпаття зібрано колекцію українських народних пісень про національно-визвольний рух 40-50-х років ХХ ст. (Голубенко, 2000:5).

Автори виданої в Чехії збірки «Українська Повстанська Армія інакше» у вступному слові слушно зазначили: «Досліджуючи історію УПА... легенду чи дійсність... слід шукати у фольклорі, музиці, пісні, в образотворчому мистецтві, в архітектурі, побутовій культурі, а також у соціології, видавничій справі» (*Українська повстанська армія інакше*, 2011: 6).

Ці поодинокі праці не дають цілісного і системного уявлення про роль пісенної творчості в боротьбі українців за національне визволення середини ХХ ст. Водночас вони пропонують нам методологічні траєкторії та прийоми, корисні для використання сучасними дослідниками.

Отже, можемо констатувати, що обрана нами тема не знайшла належного висвітлення ні у вітчизняній, ні в зарубіжній науковій літературі. Однак тематично пов'язані дослідження дають змогу виявити схожі з українськими процеси і тенденції в історії мистецтва, а також використати уже напрацьований методологічний інструментарій. Таким чином, дослідити відображення російсько-Української війни в українській пісенній творчості 2022 – 2024 рр. є метою цієї статті.

У спільній книзі відомого соціолога П'єра Бурдьє та художника-концептуаліста Ганса Гаакє останній висловив важливі методологічні принципи. Обговорюючи проблему автономності мистецтва, він заперечив, що мистецькі об'єкти створюються у соціальному вакуумі і нічого не говорять про своє середовище. Навпаки, «художники зазвичай добре свідомі соціо-політичних ознак свого часу і часто створюють речі, призначені слугувати чітко визначеним цілям (Bourdieu and Haacke, 1995: 89).

Також виходимо з того, що здебільшого митець народжує своє творіння не тільки заради естетичного задоволення, а й з метою пропагувати власні погляди на соціально значущі теми. При цьому не тільки художник впливає на свою аудиторію, але й на художника впливає його середовище. А іноді витвір мистецтва починає жити незалежним від свого творця життям і розумітися зовсім інакше, ніж той початковий смисл, який вкладав у нього автор. Попри ці незбагненні поки що для науки особливості творчості, культурні явища необхідно вивчати і піддавати не тільки культурологічному, а й історичному аналізу.

Для реалізації поставленої мети основним методом став контент-аналіз текстів пісень, авторських анотацій до відеороликів та коментарів глядачів під ними на платформі YouTube. Крім того, у дослідженні використано проблемно-хронологічний метод, за допомогою якого окремі аспекти пісенної творчості розглядаються в хронологічному порядку, та історико-порівняльний метод, коли пісні порівнюються за тематикою. Культурологічний аналіз передбачає спробу дати історичним явищам культурологічне пояснення. За допомогою методу класифікації виокремлено тематичні групи пісень в залежності від їх основної ідеї. Метод періодизації дав змогу виокремити певні етапи розвитку вітчизняної поп-музики в залежності від подій на фронті.

Виклад основного матеріалу. Об'єднання нації заради перемоги під час повномасштабного вторгнення російських військ в Україну надихнуло музикантів і поетів на створення потужного патріотичного репертуару, який мав загальнонаціональний і міжнародний резонанс. Водночас, внутрішнє наповнення музичної творчості перебувало у залежності від психологічного стану суспільства.

18 квітня 2022 р. відомі українські виконавців М. Хома, В. Жадан, Є. Кошовий, Ю. Ткач, Т. Тополя та П. Чорний на слова і музику О. Пономарьова записали марш «Україна Переможе»

(35,2 млн переглядів) (*О. Пономарьов, М. Хома, Т. Тополя, Є. Кошовий, Ю. Ткач, П. Чорний – Україна Переможе*). Пісня і відеоряд до неї сповнені насмішками з недолугих окупантів, згадуючи про українські «тракторні війська», потоплений крейсер «Москва», розгром ворожих колон під Києвом та міф про бойових «птахів і комах з українських біолабораторій»:

Нового звучання набула написана ще у 1914 р. пісня «Ой, у лузі червона калина». Сьогодні вона рідко виконується повністю. Її повний зміст засвідчує, що сьогоднішня боротьба проти московської навали є не випадковим епізодом національної історії, а віковічною боротьбою проти російського імперіалізму:

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася,
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Марширують наші добровольці у кривавий тан,
Визволяти братів-українців з московських кайдан.
А ми тії московські кайдани розірвемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Гей, у полі ярої пшенички золотистий лан,
Розпочали Січовії Стрільці з москалями тан.
А ми тую ярую пшеничку ізберемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні Січових Стрільців.
А ми тую стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Найбільшої популярності пісня набула у виконанні лідера гурту «Бумбокс» А. Хливнюка, отримавши 15 млн переглядів (*Бумбокс Ой у лузі червона калина*). Ця версія моментально стала міжнародним шлягером, який переклали кількома мовами. Найкраще передають вплив твору «коменти» простих людей до відеокліпу: «Плачу від емоцій, бо зрозуміла, як я люблю свою Україну і наш талановитий, мужній, незламний народ», «Храни вас Аллах как нацию!.. Вы очень хорошие и крутые! Сейчас моя

трёхлетняя дочь сидит рядом и с удовольствием напевает», «Благодарю Бумбокс! Он сделал мою прошлую зиму этой песней... Когда было совсем не вмоготу ставила её на полную громкость и слушала, слушала, слушала», «I'm not ukrainian, but there is a feeling about all the devil things that russian bring to your land... I cannot be indifferent to such injustice. Every time i listen to this song i feel ukraine will prevail. God bless you all».

Ентузіазм перших місяців війни народив і пісню «Касета» (18 квітня 2022 р., 8,5 млн переглядів) (AZOV). Слова, музика і відеоряд пісні представляє життя обложеного гарнізону Маріуполя як череду трохи небезпечних, але цікавих пригод. Кулеметник полку «Азов» М. Кушч монтував кадри свого відеоролика з непрофесійних телефонних записів буквально з поля бою. Боєць пізніше розповідав, що сам переживав всі жахи вуличних боїв, каліцтв, страху, відчаю, смертей, які наповнили «Марік». Незважаючи на це, йому хотілося не жалітися, а підняти дух бійців і глядачів кліпу на Великій землі. Всю групу емоційно легких, сповнених оптимізмом та «козацьким драйвом» пісень можна назвати «піснями натхнення».

Склалося враження, що до 24 лютого 2024 р. українці прагнули відстояти свій суверенітет, але були готові до компромісів і враховувати інтереси російської федерації. Однак тези путіна про «демілітаризацію» і «денацифікацію» не залишили сумнівів, що з москвою більше не має сенсу йти ні на домовленості (бо всі вони будуть порушені), ні на компроміс (бо кремль не залишив українцям вибору: перемогти або зникнути як народ). Стисло ці переконання можна передати такими словами: «Ми довго терпіли всі ваші приниження, санкції, агресію, вбивства. Ми були налаштовані на мир та готові на компроміс. Ви нас неодноразово ошукали, а тепер поставили за мету наше повне знищення. Все! Пора покласти цьому край. Війна так війна. Ви пошкодуєте, що прийшли до нас зі зброєю».

Отже, на нашу думку, з початком повномасштабного російського вторгнення в українців змінилася національна парадигма. Це проявилось у відмові від комплексу меншовартості, психології жертви та віктимної поведінки. Якщо впродовж кількох століть до цього українці готові були жертвувати усім заради волі своєї Батьківщини і шанували загиблих героїв, то тепер вони виражали готовність не вмирати за Україну, а вбивати за неї. Таким чином,

головним інформаційним посилом написаних у 2022 р. українських пісень стало грізне попередження російським окупантам: «Ми вас всіх уб'єм».

Саме з такими конотаціями весною-літом 2022 р. зазвучали «Пісенька про добрива» (*Meleshko – Пісенька про добрива*) від солістки ансамблю ЗСУ М. Мелешко, «Моя країна» (*Yarmak ft. Tof – Моя країна*) і «Дике поле» (*Yarmak ft. Alisa – Дике поле*) репера і військовослужбовця О. Ярмака, «Не забудем і не пробачим» (*Skofka – Не забудем і не пробачим*) репера Skofka, «Українська лють» (*Українська лють*) Х. Соловій та багато інших. Узагальнено можемо об'єднати твори подібної тематики назвою «пісні помсти».

Бажання помститися і холодна лють до ворогів стали основними почуттями захисників Вітчизни. Саме таку назву отримала створена на початку 2023 р. штурмова бригада «Лють» Національної поліції. Гімном підрозділу став однойменний марш (*Kozak System – Лють*) гурту «Kozak System»:

Я лють свою перетворю на зброю,
Я смерть несу проклятим ворогам,
Бо справжній я непереможний воїн
Честь всім героям: сестрам і братам!

Я лють свою перетворю на волю,
Свобода у крові моїй тече
За цю можливість дякую я долі,
Бо цей вогонь запеклих не пече!

Я лють свою перетворю на вітер,
Як сокіл в небі бачу ворогів
Я рознесу їх мов шалений вихор
Побачать наш вони священний гнів!

Я лють свою перетворю на щит,
Міста і села вкрию в тяжку мить
Я всі вогні візьму лише на себе,
Мов скеля мужньо я прийму цей бій!

Я лють свою перетворю на віру,
Я вірю в наші славні імена
Я вірю в перемогу України!
Вона єдина! Вона у нас одна!

Зміна самосприйняття українців привела зміни їхньої поведінки: жорсткої відсічі агресору на полі бою, в економічній, інформаційній і культурній царинах. Тобто, українці перестали соромитися бути українцями і перестали боятися образити росіян. Навпаки, дратувати північного сусіда стало національним спортом. Така поведінка стала несподіванкою для московської публіки, у свідомості якої образ українця сформувався за посередництва гастарбайтерів з України, яких вони звикли всіляко принижувати і зневажати. У свою чергу, західний світ взагалі не бачив різниці між росіянами та українцями. Коли ж несподівано перед російськими шовіністами і на світовій арені постав гордий, хоробрий і самодостатній українець, «козак», у росіян зневага змінилася на ненависть, а реакцією багатьох західних людей стали здивування і повага.

Варварська поведінка російської армії в Україні викликала почуття ненависті або гніву в багатьох українців. Такі метаморфози відбилися і в музичній творчості. Певно рекорд переглядів серед пісень воєнної тематики, 62 млн з 1 серпня 2022 р., поставив шлягер «Чути гімн» в оригінальному виконанні репера Skofka (В. Самолук) (*Skofka – Чути гімн*). Слова твору говорять самі за себе:

В небі чистому чути грім,
В небі свист, але чути гімн,
В небі чистому мутний дим,
Горить ліс, але чути гімн.
В небі чистому чути грім,
В небі свист, але чути гімн,
В небі чистому мутний дим,
Горить ліс, але чути гімн.

За нами правда, значить вистоїм ми ваші вистріли.
За нами правда, а її ніяк не пристрелить.
За нами правда, значить визволим село ми за селом.
За нами правда, значить ми з долин повиганяєм зло.

Ну, а поки будем бить вас за Азов і Бучу,
За Дні-, за Дніпро і кручі,
За Ірпінь, який ти мучив,
За ла-, за лани квітучі.

За Херсон – землю родючу,
За До-, за Донбас получиш,
За Чернігів – неминуче.

За лі-, за ліси дрімучі
За Хмельницького Богдана!
За Фра-, за Франка Івана!
І за Суми, і за храми
ЗСУ прийде за вами!
І за ночі, і за рани,
За кожен тривожний ранок!

За Харків і тюльпани,
За О-, за Одесу-маму.
За Рівне і Здолбунів, за Полтаву, Львів і пулі,
За Київ, Луцьк, за Вінницю, за Миколаїв – дулі,
За Чернівці, Черкаси, Тернопіль і Кривий Ріг,
За Запоріжжя і Житомир, і за Крим забудься – гріх.

Успіхам безпілотників уже 1 березня 2024 р. була присвячена пісня «Байрактар» («*Bayraktar*» – *Ukrainian army song*) по імені однойменних турецьких літальних апаратів, закуплених Україною напередодні російського вторгнення. Автор і виконавець Т. Боровок, будучи кадровим офіцером ЗСУ, не приховував пропагандистський характер свого твору. В насиченій чорним гумором пісні висміювалися рашистська ідеологія та російська армія. Використання словоформ «лаптем посьорбати довбані щі», «припхались до нас барани», «орки», «бандити», «кремлівський урод» засвідчило презирливе ставлення українців до країни-агресора. Пісня набрала 900 тис. переглядів на YouTube та була перекладена англійською, турецькою та арабською мовами. Однак вона швидко втратила актуальність і популярність, оскільки російська армія змогла нейтралізувати ефективність цих безпілотників. Менше з тим, слова пісні точно передають настрої українців на початку вторгнення.

Значно довше протрималася в хіт-парадах пісня М. Кондратенко «Ванька-встанька». Двохвилинна ритмічна композиція з 18 липня 2022 р. набрала 33,5 млн переглядів. Краще за все ідею пісні визначила сама авторка в описі до відеокліпу: «Комічна пісня з присмаком сатири та сарказму, яка була написана мною для

підняття бойового духу наших солдатів і українців! Ванька-встанька – назва традиційної російської іграшки, що в контексті пісні характеризує окупанта, найкраща доля для якого на українській землі – знайти чорний пакет для себе, доки його не вручили йому наші козаки з ЗСУ!» (*Маша Кондратенко – Ванька-встанька*).

Гумор і сатира є потужною психологічною й ідеологічною зброєю. Коли ви просто викриваєте пропагандистські штампи, брехню, лицемірство, злочини загарбника, він, як правило, не відчуває при цьому жодного психологічного дискомфорту. Навпаки, від страждань жертви у садистських натур настрій тільки поліпшується.

Інакше обстоїть справа, коли ви висміюєте і знецінюєте ворога. Завищене его агресора не може витримати такого приниження. Це вибиває його з психологічної рівноваги. Одночасно така стратегія підвищує дух власного війська та мирного населення. Отже, в цьому випадку гумор виступає як необхідний елемент захисного механізму індивідуальної та колективної психіки. Такі твори можна згрупувати як «пісні сатиричні», хоча провести чітку межу між ними та «піснями помсти» або «піснями натхнення» іноді важко.

Необхідно враховувати, що в музичній творчості воєнного часу трапляються елементи, які можна трактувати як розлюднення. З моральної точки зору такі явища засуджуються. Менше з тим, розлюднення ворога теж є природним захисним механізмом психіки. Особливо це явище поширене серед солдат у будь-якій війні. Від них часто можна почути: «Ми вбиваємо не людей, бо вони нелюди». Іноді це звучить м'якше: «Ми вбиваємо не людей, а знищуємо ворога».

У контексті сказаного важливо згадати популярний російськомовний номер «Концерт Кобзона у пеклі» (1 млн переглядів) (*Концерт Кобзона у пеклі для російських військових*) від гумористичного телешоу «Вечірній квартал». В цій пародії у стилі чорного гумору була висміяна не тільки російська армія, а й поширені кліше рашистської пропаганди: «Київ за три дні», «Будуть зустрічатись з квітами», «Русские своих не бросают», «Мы – русские, с нами Бог».

Головними емоціями першого періоду війни можна назвати холодну лють і рішучість протистояти агресору, готовність жертвувати, насмішливе презирство до ворогів, неймовірне романтичне захоплення Збройними Силами України, надихаюча гордість за

власний народ, впевненість у швидкій перемозі. Домінуючими гаслами тоді стали «Мне нужны боеприпасы, а не такси», «Русский военный корабль, иди на...», «Вірте в ЗСУ». Гасло «Слава Україні! Героям слава!» стало всесвітньо відомим.

Однак невинуваті сподівання на швидке і переможне закінчення війни, повернення біженців, які охопили більшу частину українців, наштовхнулися на сумну реальність. Виявилося, що росіяни нечутливі до величезних втрат та в більшості підтримують путіна, їх економіка не зазнала колапсу, а західні союзники не можуть або не хочуть забезпечити належне постачання України всім необхідним для ведення війни. Стало зрозуміло, що війна буде довга, з великими втратами і важкопередбачуваним результатом.

Під час тяжкої як на фронті, так і в тилу зими 2022 – 2023 рр. настрої українців змінилися. На зміну оптимізму до свідомих українців прийшли психологічне і фізичне виснаження, розчарування в собі і в Заході, наростання песимізму. Водночас серед аполітичного, неідейного, психологічно нестійкого населення стало зростати публічно демонстроване невдоволення станом речей у державі, заклики до переговорів. Подекуди це стало переростати у відкриту агресію стосовно службовців ТЦК та військових.

Відстоювання загальнонаціональних інтересів звузилося до тої частини населення, яка за будь-яких обставин залишається на патріотичних позиціях. Однак і в цій соціальній групі настрої стали стрімко погіршуватися. При подальшому погіршенні ситуації на фронті і в тилу, в очікуванні поразки можна прогнозувати звуження устремління всіх соціальних страт до проблеми особистого виживання, зростання кількості групових та міжособистісних конфліктів. Пошуки винуватих у проблемах захоплюватимуть увагу все більшої кількості обивателів. І навпаки, при наближенні перемоги різко зростатиме відсоток удаваних патріотів, кон'юнктурників, які завжди на боці переможців.

Необхідно враховувати, що нічого дивного в такій еволюції немає. Подібні зміни колективних настроїв ми можемо побачити в багатьох війнах. Особливо випукло ці процеси проявлялися в Першій світовій війні, коли від початкового ентузіазму через розчарування і песимізм більшість громадян прийшли до стійких антивоєнних позицій по обидва боки фронту. Саме глибока психологічна травма більшості громадян та їх відраза до збройного

протистояння обумовила угодовську політику Великої Британії та Франції перед шантажем гітлерівської Німеччини напередодні Другої світової війни.

Повертаючись до ситуації в Україні, можемо констатувати, що зміна соціального запиту миттєво позначилася на творчості вітчизняних музикантів. Пісні 2023–2024 рр., особливо після важких боїв за Бахмут, невдалого літнього контрнаступу ЗСУ та піврічної паузи в підтримці з боку США, вже несли в собі інше емоційне і смислове навантаження. Їх інформаційний посил можна було б сформулювати наступним чином: «Так, війна буде довгою, а втрати важкими. Але в нас немає вибору. Так, є серйозна загроза програти цю війну, але треба продовжувати боротьбу і сподіватися на краще». Молодечий «козацький драйв» змінився на одвічну тугу за кращою долею. Та навіть ця туга не переходила у відчай, а лише в тверде переконання, що жертви не будуть даремними. Бо якщо не зараз, то пізніше, ми все одно переможемо.

Саме в такій тональності зазвучали пісні 2023 р. з промовистими назвами «Ворога поборемо» та «Вистоїмо» від Козака Сіромахи (О. Люббоженко). Відповідно 7,5 і 3 млн переглядів. Ключовими фразами першої пісні стали: «Прийдуть скоро часи ще хороші» та «Беремо та й робимо». Ідентичні інтонації несуть в собі і ключові фрази другої пісні: «Щоб не було – вистоїмо», «Не падай духом, брате», «Ще, козаче, прийде світлий день». В авторській анотації відповідно до першої і другої пісень звучить життєва програма не тільки самого співака, а й всього народу: «Ми нація, яка завжди веде боротьбу проти ворога! Ми навчилися жити у цих умовах! Що не слово то пісня, що не крок то танок... Ми вміємо ходити на Ви... вміємо кохати, вміємо тримати слово і честь... Ми обов'язково поборемо ворога» (*Kozak Siromaha – Ворога поборемо*). «Все залежить від нашої віри та наших дій... Доводимо все до кінця. Назад шляху вже не має. Тільки вперед» (*Kozak Siromaha – Вистоїмо*).

В унісон з Kozak Siromaha звучать слова композиції «Українське сонце» у виконанні рок-групи «Kozak System» (вокаліст І. Леньо):

Українське сонце зійшло,
Хай яскраво світить воно.
Дорого заплачено,
Ми їх не пробачимо.

Ми їх не пробачимо.
Ой, якби ви бачили,
Як летіли журавлі,
Воїв на щитах несли...

І в цьому випадку анотація розшифровує той імпульс, який автори пісні хотіли передати аудиторії: «Коли зійде українське сонце, росія провалиться в темну безодню... Цей час настав. І хоча росія ще в конвульсіях, українське сонце вже зійшло. Ми вистояли найважчі дні війни. Ми переламали хребта російській армії... Ми народжуємось, росія вмирає. Я знаю, що настане момент, коли з усіх гучномовців країни замість тривожних сирен зазвучить гімн України... Триматися і навалювати!» (*Kozak System – Українське сонце*).

Авторський задум знайшов емоційний відгук в серцях слухачів, які залишили свої коментарі під відео: «Плачу як дитина... Майже 30 років як емігрувала. Вже давно нікого не маю в Україні. Не була вдома 8 років. А так душа болить. Роблю все, що можу. Донати, волонтерство, допомога біженцям», «Завтра рівно сім місяців, як загинув мій синочок! Слухаю, плачу! Боже! Хай же не даремні будуть смерті наших синів», «Я мама військового ЗСУ, мій синочок живий, дякуючи Господу, але я схиляю голову перед кожним нашим воїном, перед кожною мамою, дружиною, дитиною, яка втратила свою рідну людину, дитину/чоловіка/батька! Плачу разом з вами», «Боже, яка тяжка пісня... крик моєї рідної України... Все всередині тремтить. Хотілось просто стати і закричати щосили, щоб почув весь світ», «Пісня зачепила усі потаємні струни в душі. Дякую. Переможемо. Допоки боремося – Українське сонце ніколи не згасне».

Skofka прочитав реп «Скільки не стріляй в наш край» (19 грудня 2022 р.; 2,7 млн переглядів) (*Skofka & Kalush – Скільки не стріляй в наш край*) з багатообіцяючими словами «Скільки не стріляй в наш край, Скільки не пали поля, Житиме вічно наша ненька! Вродить ще не раз земля!... Око за око, зуб за зуб, Загризуть тут за тризуб! Око за око, зуб за зуб, Наші тихо підповзуть!» та «Погані сусіди» (8 травня 2023 р.; 29 млн переглядів) зі словами «Я знаю, дід мій воював із твоїм дідом. Я знаю, бачить він, Яким ти став сусідом!.. Ми вас викурим звідси і випалим!.. Ми вас виблюєм, виженем, висмієм! Ми посадим вас, а потім висієм! Ми

вас витруїм, витремо, витримаєм! Ми вас переживем, перевиховаєм!» (*Skofka – Pogani susidi*).

Композиція «Фортеця Бахмут» київського гурту «Антитіла» (фронтмен Т. Тополя) не вирізнялася, порівняно з іншими, красивою мелодією або словами, але стала піснею свого часу і набрала 25 млн переглядів (*Антитіла – Фортеця Бахмут*). З 10 лютого 2023 р. українці почули її у важкі місяці боїв за місто Бахмут на Донеччині. Такі влучні фрази, як «фортеця Бахмут», на час своєї актуальності стають не тільки поезією чи піснею, вони також відіграють роль публіцистики: закарбовуються в особовій і колективній пам'яті, стають заголовками на шпальтах газет, слоганами телевізійних шоу, переносяться на сторінки полемічних і науково-популярних публікацій.

Волю до перемоги з девізом «запеклих вогонь не пече» чуємо і в пісні Ярмака «Вавілон» (9 березня 2024 р.; 4,8 млн переглядів) (*Yarmak – Babilon*). Тим, хто, отримавши серйозні поранення та інвалідності, вчиться жити далі, «Kozak System» присвятили свою пісню «Люди-Титани» (*Kozak System – Люди-Титани*) з інтенцією «А ми ще, а ми ще повоюємо. А ми ще, а ми ще потанцюємо». У відеокліпі до неї (5 лютого 2024 р.; 6,2 млн переглядів) головну роль зіграв О. Чайка – хореограф, акробат і ветеран, який втратив на війні ногу. Можна визначити цю групу пісень, як «пісні боротьби». Пісні, в яких проводиться ідея продовження боротьби до кінця, не зважаючи на втрати і втому.

Тема загибелі, болючих душевних і тілесних втрат відбилася в поезії ще кількох популярних пісень, які можна охарактеризувати як «пісні скорботи». Пісня «Внебодим» виконавця на сценічне ім'я Surov (13 травня 2023; О. Суров; 5,5 млн переглядів) чітко передає цю емоцію: «Горя ніби ціле море, але будемо стояти», «Вічна пам'ять тим, хто загинув молодим». В анотації автор написав: «Війна – найстрашніший винахід людства. Вона забирає людські життя і, неминуче, залишає свій кривавий слід у серцях тих, хто втратив рідних, близьких, друзів. Внебодим – це пісня-присвята тим, хто боронить нашу країну, та мій власний спосіб вшанувати пам'ять загиблих героїв. "Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх" (Іоанна 15:13)» (*Surov – Внебодим*).

Ще одна пісня Surov'а «Вдихай» (21 червня 2024 р.; 65 тис. переглядів) промовляє від імені загиблого чоловіка до своєї жінки. Відеоролик закінчується словами головного героя: «Не журись,

чуєш, все буде добре», але у відповідь чує: «Вже ніколи не буде». Справді, деякі речі вже ніколи не повернеш, деяких людей ніким не заміниш, і довоєнної України ми вже ніколи не побачимо. Але анотація до пісні закликає не впадати у відчай: «Пісня «Вдихай» присвячується всім, хто переживає біль втрати близьких людей. І, в той же час, закликає продовжувати жити далі крізь біль та сльози» (*Surov – Вдихай*).

Той же Surov у дуєті з А. Приходько 5 січня 2024 р. заспівали пісню «Холодно» (3,8 млн переглядів), яка не могла не викликати альянсу з холодними квартирами вже другої воєнної зими, з ще більш холодними солдатськими окопами та тілами загиблих, що охололи назавжди: «У моїм серці розбиті мрії, Але в сумних очах живе надія», «Холодно, в домі моєму холодно Та його не залишу» (*Surov & Анастасія Приходько – Холодно*).

13 червня 2023 р. вийшла пісня виконавця Dibrova «Я бачив сталь» (О. Діброва; 3,2 млн переглядів), яка уособлювала крик душі багатьох українських воїнів: «Я бачив болю на десять життів», «Я бачив страх ув очах навпроти», «Стоїмо на смерть І захищаєм кожен метр», «Вічна слава тим, хто захищає дім, І кого вже з нами нема» (*Dibrova – Я бачив сталь*).

Глибокий жаль за полеглими висловлює у пісні «На цвинтарі розстріляних ілюзій» Teslenko (О. Тесленко з Дніпра), написану на слова В. Симоненка: «На цвинтарі розстріляних ілюзій Уже немає місця для могил. Мільярди вір зариті у чорнозем, Мільярди щастя розвіяні у прах». Але на фоні болю і розчарування все ж висловлюється впевненість у покаранні ворога: «Уже народ – одна суцільна рана, Уже від крові хижіє земля, І кожного катюгу і тирана Уже чекає зсувана петля». Відеозапис пісні з'явився у веб-мережі 11 червня 2024 р. (*Teslenko – На цвинтарі розстріляних ілюзій*).

Психологічне вигорання, втома від тягот війни, розчарування в собі і своїх, роздратування, тривожність перед невизначеним майбутнім супроводжує вояків і мирних людей будь-якої війни. Як правило, такий душевний стан наздоганяє суспільство під час кульмінації або у завершальній стадії бойових дій, особливо якщо вісті з фронту не є позитивними. Саме такі почуття відобразили в собі «пісні скорботи».

Однак, якщо такі емоції володіють людьми надто довго, то включаються інші реакції та захисні механізми психіки: апатія та намагання дистанціюватися від проблем воєнного часу, прагнення

повернутися до мирного життя хоча б у своїй уяві. В такому емоційному стані окремі особи і колективи можуть продовжувати свою боротьбу «на автопілоті», відключаючи емоції, які просто вигоріли. В гіршому випадку, люди можуть впадати у стан розчарування і депресії, що може призводити до повної або часткової переоцінки подій навколо та власних цінностей. Поки що такі нотки практично не звучать в українській музиці, але рельєфно проступає інша реакція на втому від війни: розпочався процес дистанціювання, витіснення воєнної тематики з творчості музикантів.

Групу музичних творів «не про війну» ми можемо класифікувати як «пісні ескапізму», внутрішньої втечі від важкої реальності. У 2024 р. автори, які ще вчора писали патріотичні «бойові» тексти, раптом стали повертатися до ліричної тематики про любов і красу. Це не означає, що лірика не з'являлася у 2022–2023 рр. або що пісні про війну перестали писатися у 2024 р., лише те, що вони втратили монопольну увагу аудиторії. Що сталося раніше, зміна тематики у митців чи відповідні настрої у суспільстві встановити важко, але очевидно, що ці речі взаємопов'язані.

8 травня 2023 р. Skofka випускає трек уже не про перемогу, а про «Мир на землі» і здобуває 2,4 млн переглядів (*Skofka – Мир на землі*), а 9 серпня 2024 р. він випускає твір «Я там» (400 тис. переглядів) (*Skofka x Skof – Я там*) з ключовою думкою: «Мій вибір – це сім'я».

Навіть Козак Сіромаха, який перед тим створив кілька популярних патріотичних композицій, раптом випустив три треки «Прощай, Голубко» (5 липня 2024 р.) (*Kozak Siromaha – Прощай, Голубко*), «Зоряно» (2 серпня 2024 р.; 57 тис. переглядів) (*Kozak Siromaha – Зоряно*), «Танок» (23 серпня 2024 р.; 11 тис. переглядів) (*Kozak Siromaha x Gordiy Starukh – Tanok*), в яких немає слів про війну чи боротьбу. Це не зміна переконань, це – втома і прагнення хоча би подумки, можливо, на підсвідомому рівні, відсторонитися від тривог і турбот воєнного часу.

Поезія автора в першій пісні хоча і заснована на реальній переписці загиблого солдата і його коханої дівчини, розповідає про милі сімейні і побутові цінності: «Обіцяв тобі, що заведем кота І ретривера... Що кохатиму тебе я все життя», «Обіцяв тобі полагодити кран, Побачити далекий океан... Побачити, нарешті, клятий твій Донецьк». У другій пісні співак взагалі абстрагується від цієї грішної землі і спрямовує свій погляд в зоряне небо:

А на небі зоряно-зоряно,
Ніби поле зоряне зорано.
А на небі зоряно-зоряно,
Ніби поле зоряне зорано.

Якось Бог побачив в козаках
Світло і проклав їм Чумацький Шлях.
Хто в собі несе світло без страху,
Стане врешті зіркою на шляху.
Якщо заблукаєш темної пори,
Просто підійми свій погляд догори.

Цю тенденцію відчув й «Океан Ельзи» з піснею «Відповідь», яка ніби запитує, скільки ще триватиме війна, та наповнена такими ліричними поняттями, як «мальви», «мама», «яблуна», «горлиця» (*Океан Ельзи – Відповідь*).

Отже, можемо констатувати тісний взаємозв'язок між колективними настроями в українському соціумі та інформаційним та емоційним наповненням музичних композицій вітчизняних авторів та виконавців. Також доходимо висновку, що зміни в емоційному стані суспільства під час російсько-Української війни чітко корелюються з еволюцією української популярної музики.

Висновки. Таким чином, початок повномасштабного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 р. об'єднав українську націю навколо необхідності дати відсіч агресору. З'явився масовий запит на пісні відповідного наповнення. Такі композиції дуже скоро з'явилися і посіли центральне місце у вітчизняному музичному просторі.

З коментарів під відеороликами ми дізнаємося, що популярні пісні здійснювали сильний вплив на формування політичної позиції українців, емоційно підтримували стійкість тилу та зміцнювали бойовий дух солдат на фронті. Музична сфера стала для України ще одним фронтом боротьби проти російської агресії. Перебуваючи у взаємозалежності, тематика пісень воєнного часу сильно залежала від ситуації на фронті та видозмінювалася під впливом особистих та колективних настроїв.

За емоційно-інформаційним посилом вітчизняні пісні 2022 – 2024 рр. можна класифікувати за наступними видами: пісні натхнення, пісні помсти, пісні сатиричні, пісні боротьби, пісні скорботи, пісні ескапізму. У початковий період патріотичного піднесення українські пісні воєнної тематики також несли в собі оптимістичний «козацький драйв», і їх можна об'єднати у групу

під назвою «пісні натхнення». Паралельно була написана низка «сатиричних пісень», які висміювали і знецінювали ворога. Попри ейфорію перших місяців війни українці не залишили без уваги злочини російських окупантів, які викликали у багатьох лють і бажання відплати. В пісенній творчості ці настрої знайшли своє вираження в появі «пісень помсти». Витверезіння від початкової романтики, усвідомлення того, що війна буде важкою і триватиме довго, покликали до життя «пісні боротьби». В них, попри труднощі, «червоною ниткою» проходить заклик боротися до кінця, як би важко не було. Психологічні втома та вигорання, біль утрат спричинили появу «пісень скорботи». В цих композиціях головною ідеєю став сум за полеглими, песимістична оцінка ситуації, але присутні і сподівання на майбутню перемогу. Намагання багатьох людей, а з ними і митців, дистанціюватися від неприємних новин змусив повернути фокус своєї уваги на мирні теми. У 2024 р. музиканти і слухачі стали віддавати пріоритет ліричним пісням. Їх стали писати автори, які нещодавно спеціалізувалися на піснях патріотичного спрямування.

Переусвідомлення українцями себе як гідної поваги самоцінної нації мало наслідком переформатування алгоритму мислення і поведінки: від реактивного до проактивного. Важливу роль в цих змінах відіграє музична творчість періоду російсько-Української війни. Мільйонні перегляди популярних пісень періоду російсько-Української війни 2022-2024 рр. вже зробили їх частиною героїчного епосу та національного міфу.

Використані посилання

Kurkela, V. (2012). Sorrowful Folksong and Nationalism in Nineteenth-Century Finland. In: *Folklore and nationalism in Europe during the long nineteenth century* / ed. by Timothy Baycroft and David Hopkin. Vol. 4. National Cultivation of Culture. Leiden-Boston: Brill, 423 p.

Music in World War II: coping with wartime in Europe and the United States (2020). Pamela M. Potter, Christina L. Baade, and Roberta Montemorra Marvin (eds.). Bloomington: Indiana University Press, 303 p.

Гридіна І. М. (2010). Духовне життя населення України в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «історія України». Донецьк. 40 с.

Мизак Н. С. (2011). Повстанська муза. Повстанська творчість про визвольну боротьбу ОУН, УПА за Українську Самостійну Соборну Державу (1942 – 1960 рр.). Книга сьома. Чернівці-Торонто: Прут, 284 с.

Голубенко І. (2000). Відлуння лісу. Українська народна пісня – про національно-визвольні змагання в Україні 40 – 50-х рр. XX століття. Київ: Ін-т громадянського суспільства, 197 с.

Українська Повстанська Армія інакше (в літературі, мистецтві, культурі). (2011). Прага: Національна бібліотека Чеської Республіки - Слов'янська бібліотека, 213 с.

Bourdieu, P., Haacke, H. (1995). *Free Exchange*. Stanford University Press, 144 p.

О.Пономарьов М.Хома Т.Тополя Є.Кошовий Ю.Ткач П.Чорний – Україна Переможе: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRDQ> (дата звернення: 30.09.2024).

Бумбокс Ой у лузі червона калина: URL: https://www.youtube.com/watch?v=GBcJcdNqhhw&ab_channel=NataliN [дата звернення: 30.09.2024].

AZOV: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=x-oGgMQKCSw> (дата звернення: 30.09.2024)).

Meleshko – Пісенька про добрива: URL: https://www.youtube.com/watch?v=PyuZ_P-j88E (дата звернення: 30.09.2024).

Yarmak ft. Tof – Моя країна: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wtuVamOknA> (дата звернення: 30.09.2024).

Yarmak ft. Alisa – Дике поле (Animatoin clip): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mOOClnYKmc> (дата звернення: 30.09.2024).

Skofka – Не забудем і не пробачим: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b9EJWtj5ZjI> (дата звернення: 30.09.2024).

Українська лють (Bella Ciao Cover): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T83RQh1LEBU> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak System – Лють (official video): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lyFSNv0M40w> (дата звернення: 30.09.2024).

Skofka – Чути гімн: URL: https://www.youtube.com/watch?v=ia50r3fa67s&ab_channel=skofka (дата звернення: 03.10.2024).

«Bairaktar» – військова пісня | «Bayraktar» – Ukrainian army song: URL: https://www.youtube.com/watch?v=828xmcujEaI&ab_channel=УкраїнськийПовстанець (дата звернення: 03.10.2024).

Маша Кондратенко – Ванька-встанька (Official video 2022): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lv9q901vS6o> (дата звернення: 30.09.2024).

Концерт Кобзона у пеклі для російських військових | Вечірній Квартал 2022: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yX3y9T7b9aU> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak Siromaha – Ворога поборемо: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RV-xagLXvP0> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak Siromaha – Вистоїмо: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SiPawQz5SJA> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak System – Українське сонце: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4h6tXdxrSik> (дата звернення: 30.09.2024).

Skofka & Kalush – Скільки не стріляй в наш край: URL: https://www.youtube.com/watch?v=y-bzzRGZ_s0 (дата звернення: 30.09.2024).

Skofka – Погані сусіди: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KPRRxC4ZkEU> (дата звернення: 30.09.2024).

Антигіла – Фортеця Бахмут / Official video: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OmQLVrUXsTQ> (дата звернення: 30.09.2024).

Yarmak – Вавилон: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=meTzAtXIwuM> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak System – Люди-Титани (official video): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=K6A3XzHP5Dw> [дата звернення: 30.09.2024].

Surov – Внебодим: URL: https://www.youtube.com/watch?v=M0jfxPxp808g&ab_channel=SUROV (дата звернення: 30.09.2024).

Surov – Вдихай: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=URSCvfaQYjo> (дата звернення: 30.09.2024).

Surov & Анастасія Приходько – Холодно: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rhPpQWGm7Tk&list=RD4ZtRtfl6uX4&index=3> (дата звернення: 30.09.2024).

Dibrova – Я бачив сталь: URL: https://www.youtube.com/watch?v=450wWEsVtVQ&ab_channel=DIBROVA (дата звернення: 03.10.2024).

Teslenko – На цвинтарі розстріляних ілюзій: https://www.youtube.com/watch?v=4ZtRtfl6uX4&ab_channel=TESLENKO [дата звернення: 03.10.2024]

Skofka – Мир на землі: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vYzw7HZBCUY> (дата звернення: 30.09.2024).

Skofka Skof – Я там: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rTUNnMahSgM> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak Siromaha – Прощай, Голубко: URL: https://www.youtube.com/watch?v=D9JAWfbqhR8&ab_channel=kozaksystem (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak Siromaha – Зоряно: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qMl0mhNPk8w> (дата звернення: 30.09.2024).

Kozak Siromaha x Gordiy Starukh – Tanok: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eKPa6ZFMzIE> (дата звернення: 30.09.2024).

Океан Ельзи – Відповідь: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Vh9sBLXBZII> (дата звернення: 30.09.2024).

References

Kurkela, V. (2012). Sorrowful Folksong and Nationalism in Nineteenth-Century Finland. In: *Folklore and nationalism in Europe during the long nineteenth century*, in: Timothy Baycroft and David Hopkin (eds.): Vol. 4. *National Cultivation of Culture*. Leiden-Boston: Brill, 423 p. (eng.).

Music in World War II: coping with wartime in Europe and the United States (2020). Pamela M. Potter, Christina L. Baade, and Roberta Montemorra Marvin (eds.). Bloomington: Indiana University Press, 303 p. (eng.).

Hridina, I. M. (2010). Spiritual life of the population of Ukraine during the Second World War (1939 – 1945). Donetsk, 40 p. (ukr.).

Myzak, N. S. (2011). Rebel Muse. Rebel art about the liberation struggle of the OUN, UPA for the Ukrainian Independent State (1942 – 1960). Vol. 7. Chernivtsi-Toronto: Prut, 284 p. (ukr.).

Holubenko, I. (2000). Echoes of the Forest. Ukrainian folk song – about the national liberation struggles in Ukraine in the 40s and 50s of the 20th century. Kyiv: In-t hromadianskoho suspilstva, 197 p. (ukr.).

Ukrainian Insurgent Army differently (in literature, art, culture). (2011). Praha: Natsionalna biblioteka Cheskoj Respubliky - Slovianska biblioteka, 2013 p. (ukr.).

Bourdieu, P., Haacke, H. (1995). Free Exchange. Stanford University Press, 144 p. (eng.).

O. Ponomarov M. Khoma T. Topolia Y. Koshovyi Yu. Tkach P. Chornyi – Ukraina Peremozhe: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRDQ> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Bumboks Oi u luzi chervona kalyna: URL: https://www.youtube.com/watch?v=GBcJcdNqhhw&ab_channel=NataliN [accessed 30.09.2024] (ukr.).

AZOV: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=x-oGgMQKCSw> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Meleshko – Pisenka pro dobryva: URL: https://www.youtube.com/watch?v=PyuZ_P-j88E [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Yarmak ft. Tof – Moia kraina: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wtuVa-mOknA> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Yarmak ft. Alisa – Dyke pole (Animatoion clip): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mOOClnYKmc> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Skofka – Ne zabudem i ne probachym: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b9EJWtj5ZjI> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Ukrainska liut (Bella Ciao Cover): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T83RQh1LEBU> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak System – Liut (official video): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lyFSNv0M40w> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Skofka – Chuty himn: URL: https://www.youtube.com/watch?v=ia50r3fa67s&ab_channel=SKOFKA [accessed 03.10.2024] (ukr.).

"Bayraktar" – Ukrainian army song: URL: https://www.youtube.com/watch?v=828xmcujEaI&ab_channel=УкраїнськийПовстанець [accessed 03.10.2024] (ukr.).

Masha Kondratenko – Vanka-vstanka (Official video 2022): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lv9q901vS6o> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kontsert Kobzona u pekli dlia rosiiskyykh viiskovykh | Vechimii Kvartal 2022: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yX3y9T7b9aU> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak Siromaha – Voroha poborem: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RV-xagLXvP0> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak Siromaha – Vystoimo: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SiPawQz5SJA> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak System – Ukrainske sontse: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4h6tXdxrSik> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Skofka & Kalush – Skilky ne striliai v nash krai: URL: https://www.youtube.com/watch?v=y-bzzRGZ_s0 [accessed: 30.09.2024] (ukr.).

Skofka – Pohani susidy: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KPRRxC4ZkEU> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Antytila – Fortetsia Bakhamut / Official video: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OmQLVrUXsTQ> [accessed 30.09.2024].

Yarmak – Vavilon: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=meTzAtXIwuM> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak System – Liudy-Tytany (official video): URL: <https://www.youtube.com/watch?v=K6A3XzHP5Dw> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Surov – Vnebodym: URL: https://www.youtube.com/watch?v=M0jfXPx808g&ab_channel=SUROV [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Surov – Vdykhai: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=URSCvfaQYjo> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Surov & Anastasiia Prykhodko – Kholodno: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rhPpQWGm7Tk&list=RD4ZtRtf6uX4&index=3> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Dibrova – Ia bachyv stal: URL: https://www.youtube.com/watch?v=450wWEsVtVQ&ab_channel=DIBROVA (дата звернення: 03.10.2024). [accessed 03.10.2024] (ukr.).

Teslenko – Na cvyntari rozstrilianykh iliuzii: https://www.youtube.com/watch?v=4ZtRtf6uX4&ab_channel=TESLENKO [accessed 03.10.2024] (ukr.).

Skofka – Myr na zemli: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vYzw7HZBCUY> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Skofka x Skof – Ya tam: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rTUNnMahSgM> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak Siromaha – Proshchavai, Holubko: URL: https://www.youtube.com/watch?v=D9JAWfbqhR8&ab_channel=kozaksystem [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak Siromaha – Zoriano: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qMl0mhNpk8w> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Kozak Siromaha x Gordiy Starukh – Tanok: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eKPa6ZFmzIE> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Okean Elzy – Vidpovid: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Vh9sBLXBZII> [accessed 30.09.2024] (ukr.).

Slobodyanyuk M., Lysenko O.

REFLECTION OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN MUSICAL CREATIVITY

The purpose of the research is to investigate the reflection of the Russian-Ukrainian war in Ukrainian musical creativity in 2022-2024. The methodology is based on cultural history approaches. Problem-chronological and historical-comparative methods, content analysis, methods of classification and periodization were used. The scientific novelty consists in a complex interdisciplinary study of domestic pop music in the period 2022-2024 from the point of view not only of historical science, but also of cultural studies, psychology and sociology. The state of studying the topic is determined. On the basis of a wide range of song texts, author's annotations to video clips and comments of viewers under them on the YouTube, the evolution of the dominant moods of the songwriters and the population of Ukraine during the war, their interrelationships, mutual influences, peculiarities and characteristic features were analyzed. Conclusions. It was established that the need to unite the Ukrainian nation around the need to repel Russian aggression caused a mass appearance of musical compositions of the corresponding theme. Such songs took a central place on the Ukrainian scene. Patriotic songs of popular performers had a noticeable impact on the socio-political mood of Ukrainians, emotionally supported the stability of people in the rear, and strengthened the fighting spirit of military personnel. At the same time, the songwriters themselves remained sensitive to public moods and events at the front, which influenced the subject matter and tonality of their works. If in 2022 optimistic and romantic ideas about the course of military operations prevailed in society, then in 2023 Ukrainians realized that the struggle would be difficult and long-lasting, and in 2024 psychological fatigue led many people to the desire to internally escape from unpleasant news. Depending on the events at the front and changes in the psychological state of the population, the tonality of songs devoted to military themes also changed. According to their emotional and informative message, national songs of 2022-2024 are classified as songs of inspiration, songs of revenge, satirical songs, songs of struggle, songs of sorrow, songs of escapism. The popular popularity and high artistic level of many musical works dedicated to the Russian-Ukrainian war have already made them part of the heroic epic and national myth of the Ukrainian people.

Keywords: songs, Ukraine, Russian-Ukrainian war, emotions, YouTube.